

Częstotliwość, rodzaj wybieranych seriali i ich funkcje w czasie pandemii Covid-19

Adrianna Gruszka

Uniwersytet Śląski

Abstract

In the modern world, series are gaining more and more popularity. This affects the development of streaming platforms, and the stereotype of the "TV tapeworm" ceases to function in the mind of the society. In the accepted reasoning, the term serial refers to the holistic perception of this type of film art. Analyzing possible links between a pandemic and watching TV series has not found its proper place in scientific research. The purpose of the chapter 'Frequency, type of selected series and their functions during the Covid-19 pandemic' is to relate the growing power of series to their impact on human functioning on the social and psychological plane in the reality of the Covid-19 pandemic. For this purpose, Adrianna Gruszka analyzes previous studies on the impact of the pandemic on the psychological well-being of individual social groups. In particular, the functions performed by the series in the everyday life of a contemporary viewer were analyzed. The author also presents her own research and conclusions drawn from it. The research was conducted in Poland using an online questionnaire and covered over a hundred people from various

Adrianna Gruszka, ur. 28 maja 2000 roku w Polsce. Obecnie studentka 2. roku psychologii stacjonarnej na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Ukończyła kurs z budowania kwestionariuszy ankiet w badaniach ilościowych na Akademii WSB. W 2020 roku brała aktywny udział w roli ankietera w badaniu pt. Satysfakcja seksualna i self-compassion jako podłoże dla oceny ciała oraz samooceny, prowadzonym pod opieką dr Dagny Kocur. Zainteresowania naukowe oscylują wokół psychologii sądowej i klinicznej oraz psychologii filmów.

gruszadrianna@gmail.com

Facta Ficta,
Journal of Theory, Narrative & Media

voivodeships. The age of the respondents ranged from people aged fifteen to people over thirty. The research shows that the frequency of watched series increased during the Covid-19 pandemic, and the series acted as a distractor in the actual pandemic. The indicated results can be interpreted from the perspective of the necessary social isolation and the stress related to the events caused by the pandemic situation. The author also proposes a possible practical application resulting from the conducted research, referring to the mental functioning of the contemporary viewer. The research results presented in this chapter contribute to the discussion on the role of watching TV series in society and the prevention of the effects of the Covid-19 pandemic. The conducted study may also be a starting point for examining the further impact of series on human functioning during a pandemic situation.

Keywords: series, pandemic, covid-19, psychology, streaming platform, stress

Wprowadzenie

We współczesnym świecie rosnące zainteresowanie platformami streamingowymi otwiera nową tematykę w badaniach zarówno ekonomiczno-gospodarczych, jak i psychologiczno-socjologicznych. Zapotrzebowanie na seriale stale rośnie, a przemysł filmowy wciąż się rozwija adaptując do warunków środowiska społecznego. Netflix co jakiś czas udostępnia listę najpopularniejszych aktualnie seriali, a ich oglądalność zdecydowanie przemawia za wzrostem znaczenia tej formy sztuki we współczesnym świecie. Przyglądając się pracy polskiej znawczyni filmowej Alicji Helman, dowiemy się, że adresatem seriali czuje się znacznie mniej osób niż faktycznie jest widzów (Helman 1991). Może to obrazować spojrzenie na ten rodzaj sztuki filmowej jako tej słabszej jakości, gorszej, może nawet uwłaczającej poważnemu odbiorcy. Dzisiaj termin „serial” definiujemy szerzej, jako widzowie doświadczyliśmy nowej formy i odejścia od dawnego rozumienia go w kategoriach tylko „telewizyjnego tasiemca”. Zmieniła się także perspektywa postrzegania adresata seriali w kontekście różnorodności płciowej. W dwudziestym wieku widza seriali telewizyjnych opisalibyśmy najpewniej jako kobietę w średnim wieku (bądź starszą), prawdopodobnie często plotkującą o życiu osobistym osób z grona znajomych. Dzisiaj, próbując scharakteryzować widza seriali, nie określilibyśmy jego płci, a wskazanie konkretnych cech byłoby bardziej kłopotliwe. Stereotyp fana seriali nie jest już tak powszechny, jak kilkanaście lat temu. Platformy takie jak Netflix, HBO czy Amazon Prime zasypują współczesnego widza nowymi propozycjami, w których wcale nie przodują opery mydlane. Poruszanie kwestii aktualnych społecznie, kontrowersyjnych i zachęcających do dyskusji stało się czymś charakterystycznym dla nowej sztuki serialowej, wręcz oczekiwanym z każdym kolejnym dziełem. Różnorodność postaci, a także większa świadomość dotycząca dyskryminacji płciowej i rasowej sprawiają, że seriale nabierają atrakcyjności także dla młodszych pokoleń.

Dotychczasowe analizy naukowe kładą nacisk na fakt, że widzowie często podkreślają świadomość fikcji, która odgrywa się na ekranie (Mateja 2010). Jak pisze Bogumiła Mateja:

W odniesieniu do treści serialu taktyki „oglądam, ale...” polegają często na podkreśleniu świadomości fikcyjności programu. Stosujący tę technikę widzowie często powtarzali, że serial traktują w sposób podobny do bajki, nierealistycznej opowieści. Jedna z respondentek opisując treść odcinka dowcipnie zauważa na przykład, że najbardziej podobał jej się „krab, który spaceruje brzegiem morza, bo reszta to taka trochę nierealna” (Mateja 2010: 40-41).

Jednak warto poddać refleksji przywołane zjawisko i rozważyć je z perspektywy toczących się wydarzeń ogólnoswiatowych. Czy obraz tego zjawiska nie zmienił się podczas pandemii Covid-19, czy teraz nie uległo to przemianie w poczucie, że po drugiej stronie szklanej szyby istnieje ten świat prawdziwy, do którego już nie możemy wrócić, a otaczającą nas rzeczywistość chcemy traktować jako tę mniej realną? Dalej, badania podkreślają, że wskazywaną funkcją seriali przez odbiorców to pełnienie tylko roli źródła relaksu i rozrywki (Mateja 2010). Jak wskazuje Bogumiła Mateja:

Inną taktyką podkreślenia niepełnego zaangażowania w oglądanie serialu było przekonanie o tym, że jest to jedynie rozrywka, chwila odpoczynku po ciężkim dniu pracy. Jedna z badanych podkreślała: „Chociaż bardzo wielkiej wagi do tego nie przykładam, ale jest dla mnie taką chwilą odprężenia, że włączasz i oglądasz i się bawisz” (Mateja 2010: 41).

Ciekawi więc wpływ większej powszechności poważnych seriali na świadomość odbiorcy ich roli w funkcjonowaniu człowieka. Być może współczesny widz odchodzi powoli od poszukiwania chwili oddechu przy niewymagającym zajęciu, a poszukuje bodźca do rozważań nad istotą istnienia, tematów do rozmów z najbliższymi przyjaciółmi o wyborze bohatera, może serial stał się w jego sytuacji spoiwem społecznym? Niewątpliwie tematyka seriali otwiera drzwi do rozważań na wielu płaszczyznach i staje się interesująca nie tylko z perspektywy zjawisk socjopsychologicznych, ale także tworzenia nowych sektorów usług i rozwoju gospodarki.

Definicja serialu

Sposób definiowania formy artystycznej, jaką jest serial, zmieniał się na przestrzeni lat. Sama geneza słowa „serial” doprowadza do słowa „seryjny”, co z kolei przywołuje wiele skojarzeń związanych z podziałem, ale i pewnym rodzajem ciągłości, zachowaniem określonego wzoru i stylu. Większość definicji nadal odnosi ten rodzaj sztuki filmowej wyłącznie do dzieł telewizyjnych. Łatwo zauważyć, że semantyka wyrazu „serial” ulega zmianom dynamicznie i trudno znaleźć spójny sposób rozumienia. Biorąc pod uwagę prosperujący przemysł seriali powstających pod produkcją platform streamingowych, definicję serialu należałoby rozszerzyć, uwzględniając współczesny obraz zmieniającej się kultury filmowej. Taka definicja pozwoliłaby na rozpatrywanie serialu, wychodząc już poza ramy stacji telewizyjnych i przedstawiając pełne spektrum tej rozwijającej się ścieżki sztuki filmowej. Na potrzeby badania naukowego najlepszym rozwiązaniem byłaby synteza dotychczasowych definicji i dodanie do nich wątku o możliwości oglądania seriali online i produkcji platform streamingowych poza dotychczasowym serialem telewizyjnym. Takie spojrzenie pozwoliłoby na bardziej rzeczowe przedstawienie danego zjawiska.

Niektóre funkcje seriali

Oprócz podkreślanej przez widzów funkcji rozrywkowej serialu, należałoby zwrócić uwagę na inne możliwe role, które może pełnić ten rodzaj sztuki filmowej w życiu codziennym widza współczesnego. Już sama telewizja nie służy tylko do zapewnienia sobie relaksu, ale także utrwała stereotypy, choć także może występować przeciwko nim (Ziernicka 2010). W taki sam sposób świat przedstawiony w serialu może utrzymywać stereotypy, takie jak lekarza jako osoby empatycznej, ale również może je burzyć, analogicznie – przedstawić jako osobę, która chce jedynie rozwiązać zagadkę medyczną i podbudować swoje poczucie własnej wartości (serial telewizyjny *Dr House*). Należy zwrócić też uwagę na promowanie w nich pewnych wzorców zachowań, a ponadto możliwe wzbudzanie zainteresowania nowymi kwestiami. Jak pisze Monika Ziernicka w *Roli seriali telewizyjnych w kształtowaniu opinii publicznej*:

Poprzez swoją popularność, seriale w dużym stopniu przyczyniają się do upowszechniania różnego rodzaju postaw, kreowania wzorców oraz umacniania bądź też dekonstruowania panujących stereotypów. Widz chce, jak Tony

Soprano pić whisky z firmowej szklanki, nosić buty od Manolo Blahnika jak Carrie Bradshaw czy też jeździć Toyotą Prius jak bohaterka „Californication” (Ziernicka 2010: 47).

Serial *Czarnobyl* mógł prowadzić do większego zaciekawienia kwestiami naukowymi związanymi z fizyką czy przemysłem, a nawet szeroko rozumianą sztuką poruszającą kwestie życia w obszarach napromieniowanych. Nie trzeba długo szukać kolejnych przykładów seriali, które rozbudziły zainteresowanie widzów w nowych dziedzinach nauki czy sportu. Liczba nowych graczy w serwisie Chess.com zwiększyła się pięciokrotnie, a fraza „jak grać w szachy” wpisywana była dziesięć razy częściej w wyszukiwarce Google po premierze serialu *Gambit królowej* (Cichosz 2021). Należałoby przyjrzeć się także funkcji społecznej, jaką może pełnić ta forma sztuki we współczesnym świecie, kreowania wzorców zachowania czy wzmocnienia poczucia tożsamości. Seriale mogą być wyjściem do dyskusji, także tych związanych z odpowiedzialnością za wydarzenia z przeszłości, co wielokrotnie zdarzało się po premierach seriali historycznych (Zalewska 2014). Warto wspomnieć tutaj o możliwym przejęciu przez seriale funkcji, które niegdyś mógł pełnić teatr. Uczucie *katharsis*, sprzyjająca okoliczność do wypłakania się może być szczególnie istotna w sytuacjach silnego napięcia. Przeglądając się licznym funkcjom, można zadać pytanie, jak seriale mogą wpływać na życie widza w kontekście pandemii Covid-19.

Pandemia Covid-19 jako źródło stresu

Pandemię Covid-19 można nazwać sytuacją silnego stresu. Świadczą o tym liczne badania przeprowadzone na różnych grupach społecznych. Przykładowo, w badaniu na polskich nastolatkach, trzydzieści procent respondentów odpowiedziało, że czuło się trochę gorzej po zamknięciu szkół (Bigaj & Dębski 2020). Co więcej, sześćdziesiąt procent badanych zgłosiło trudności w zasypianiu chociaż raz w ciągu trzydziestu dni, a szesnaście procent respondentów odczuwało bardzo często bóle głowy, a co trzeci badany doświadczał także braku energii (Bigaj & Dębski 2020). Nasilone odczuwanie przedstawionych symptomów może świadczyć o odczuwaniu stresu spowodowanego pandemią Covid-19. Potwierdzają to badania na osobach starszych. Ponad połowa przebadanych osób w wieku sześćdziesięciu lat i więcej zadeklarowała gorszą kondycję psychiczną w czasie pandemii Covid-19 (Instytut Polityki Senioralnej SeniorHub 2021). Co więcej:

Niemal połowa respondentów deklaruje, że jednocześnie ograniczyła relację z innymi ludźmi i odczuwa brak z powodu mniejszej liczby kontaktów

i spadku ich jakości. Wśród osób w wieku 60–69 lat aż 52% odczuwa spadek liczby utrzymywanych relacji z innymi ludźmi (Instytut Polityki Senioralnej SeniorHub 2021: 14).

Seniorzy byli grupą szczególnie narażoną na niebezpieczeństwo w związku z występowaniem wirusa, przez co stali się też grupą społeczną, wśród której szacowano wysokie ryzyko negatywnych skutków psychicznych. Badania przeprowadzone na pracownikach służby zdrowia dotyczą kwestii związanych ze zmianą warunków pracy. U osób badanych wystąpiło zmęczenie współczuciem oraz wypalenie (Alharbi, Jackson & Usher 2020). Pracownicy służby zdrowia stali się grupą szczególnie narażoną na występowanie zjawiska zastępczej traumatyzacji (Gawrych 2021). W badaniach przeprowadzonych na polskich pielęgniarkach wyniki wykazały wysoki poziom odczuwanego stresu i strachu przed Covid-19, postrzeganego ryzyka i zagrożenia (Dymecka, Machnik-Czerwik & Filipkowski 2021). Wyniki przeprowadzonych badań można wytłumaczyć konieczną izolacją społeczną, odczuwaniem zagrożenia względem życia własnego oraz bliskich, utraty dotychczasowego stylu życia czy pogorszeniem jakości ekonomicznej. Badając funkcje pełnione przez seriele w czasie pandemii Covid-19, istotne jest rozpatrywanie pandemii w kontekście źródła stresu. Tylko w ten sposób można rzetelnie zinterpretować uzyskane wyniki. Szczególnie ważne wydają się funkcje seriali, które mogą być powiązane ze zmniejszeniem odczuwanego stresu. Taką funkcją może być pełnienie roli dystraktora w czasie trudnych wydarzeń wywołanych pandemią Covid-19. Rozważanie takiej formy radzenia sobie ze stresem jako pozytywnej bądź negatywnej, wymagałoby większej liczby danych i dogłębnej analizy, dlatego ten aspekt nie będzie rozpatrywany w poniższych badaniach.

Problemy i hipotezy badawcze

Przedstawione wyżej rozważania prowadzą do następujących hipotez:

Hipoteza pierwsza: Częstotliwość oglądanych seriali zwiększyła się w czasie pandemii Covid-19.

Hipoteza druga: Częstotliwość wybierania seriali medycznych wzrosła w czasie pandemii Covid-19.

Hipoteza trzecia: Częstotliwość wybierania seriali komediowych wzrosła w czasie pandemii Covid-19.

Hipoteza czwarta: Oglądanie seriali pełni funkcję dystraktora w czasie trudnych wydarzeń w pandemii Covid-19.

Materiał i metoda

Przebadanych zostało sto trzynaście osób, w tym pięćdziesiąt sześć osób stanowią kobiety, pięćdziesiąt sześć mężczyźni, a jedna osoba jest niebinarna. Przebadane zostały osoby w różnym wieku i z różnych obszarów Polski: z województwa wielkopolskiego, śląskiego, opolskiego i lubuskiego. Skala wieku mieściła się w przedziale od piętnastu lat do powyżej trzydziestego roku życia, z czego najliczniejszą grupę (ponad czterdzieści sześć procent) stanowiły osoby w przedziale od dwudziestu do dwudziestu trzech lat, a drugą z kolei (ponad dwadzieścia trzy procent) – w wieku od piętnastu do siedemnastu lat.

W badaniu zastosowano kwestionariusz własny, który składał się z dwudziestu pytań. Dwa pytania miały charakter pytań demograficznych, dwa były zamknięte do ustosunkowania się do odpowiedzi w siedmiostopniowej skali, czternaście miało charakter zamknięty do ustosunkowania się do przedstawionych stwierdzeń w pięciostopniowej skali, a trzy ostatnie pytania o charakterze wielokrotnego wyboru, posiadały opcję wpisania odpowiedzi własnej. Ankieta miała model formularza internetowego.

Wyniki

Otrzymane wyniki pozwoliły na potwierdzenie trzech z czterech postawionych hipotez:

W ramach hipotezy pierwszej: Częstotliwość oglądanych seriali zwiększyła się w czasie pandemii Covid-19. Hipoteza ta potwierdziła się.

Poniższe tabele prezentują zaobserwowane zmiany w częstotliwości oglądania seriali przed i w trakcie pandemii Covid-19.

Pytanie: Jak często oglądałeś/oglądałaś seriale przed pandemią Covid-19?	
Treść odpowiedzi	Ilość udzielonych odpowiedzi (w %)
Nigdy (ani razu w ciągu roku)	2,7%
Bardzo rzadko (raz na pół roku)	8%
Rzadko (raz na dwa lub trzy miesiące)	10,6%
Czasami (raz w miesiącu)	10,6%
Często (kilka razy w miesiącu)	30,1%
Bardzo często (kilka razy w tygodniu)	28,3%
Codziennie lub prawie codziennie	9,7%

Tabela 1. Częstotliwość oglądania seriali przed pandemią Covid-19.

Źródło: opracowanie własne.

Pytanie: Jak często oglądałeś/oglądałaś seriale przed pandemią Covid-19?	
Treść odpowiedzi	Ilość udzielonych odpowiedzi (w%)
Nigdy (ani razu w ciągu roku)	0,9%
Bardzo rzadko (raz na pół roku)	7,1%
Rzadko (raz na dwa lub trzy miesiące)	4,4%
Czasami (raz w miesiącu)	9,7%
Często (kilka razy w miesiącu)	29,2%
Bardzo często (kilka razy w tygodniu)	29,2%
Codziennie lub prawie codziennie	19,5%

Tabela 2. Częstotliwość oglądania seriali po pandemii Covid-19.

Źródło: opracowanie własne.

Jak łatwo zauważyć po analizie danych przedstawionych w tabelach, liczba odpowiedzi „codziennie lub prawie codziennie” zwiększyła się w porównaniu z sytuacją sprzed pandemii prawie dwukrotnie. Co również istotne, w kwestii hipotezy pierwszej, zmieniła się ilość osób badanych, które zaznaczały w kwestionariuszu odpowiedź „nigdy”, gdzie oznaczała ona, że nie oglądało się seriali ani razu w ciągu roku. Liczba ta zmalała o czterdzieści trzy procent. Zmniejszyła się też liczba osób badanych zaznaczających odpowiedź „rzadko”, gdzie oznaczało to oglądanie seriali raz na dwa lub trzy miesiące. Liczba ta zmniejszyła się o ponad połowę.

W ramach hipotezy drugiej: Częstotliwość wybierania seriali medycznych wzrosła w czasie pandemii Covid-19. Hipoteza ta potwierdziła się.

Częstotliwość wybierania seriali medycznych wzrosła, ale nieznacznie o ponad dwa procent. Wynik ten znajduje się w granicach błędu statystycznego. Hipoteza potwierdziła się, lecz należałoby powtórzyć badania na innej grupie badawczej, by wyniki były bardziej rzetelne.

W ramach hipotezy trzeciej: Częstotliwość wybierania seriali komediowych wzrosła w czasie pandemii Covid-19. Hipoteza ta nie potwierdziła się.

Częstotliwość wybierania seriali komediowych nieznacznie zmalała o ponad jeden procent.

W ramach hipotezy czwartej: Oglądanie seriali pełni funkcję dystraktora w czasie trudnych wydarzeń w pandemii Covid-19. Hipoteza potwierdzona.

Poniżej przedstawiono tabele z wynikami potwierdzającymi hipotezę:

Twierdzenie: Oglądanie seriali pozwala mi na chwilę oderwać się od rzeczywistości.	
Treść odpowiedzi	Ilość udzielonych odpowiedzi
Zdecydowanie się nie zgadzam	2,7%
Nie zgadzam się	0,9%

Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	11,5%
Zgadzam się	37,2%
Zdecydowanie się zgadzam	47,8%

Tabela 3. Funkcja dystraktora, pytanie pierwsze. Źródło: opracowanie własne.

Twierdzenie: Oglądam seriale, by nie myśleć o nieprzyjemnych sprawach, kwestiach, wydarzeniach itp.	
Treść odpowiedzi	Ilość udzielonych odpowiedzi
Zdecydowanie się nie zgadzam	15%
Nie zgadzam się	16,8%
Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	14,2%
Zgadzam się	29,2%
Zdecydowanie się zgadzam	24,8%

Tabela 4. Funkcja dystraktora, pytanie drugie. Źródło: opracowanie własne.

Analizując dane przedstawione w tabeli, możemy zauważyć, iż najczęstszą odpowiedzią w pięciostopniowej skali była: „zdecydowanie się zgadzam” na stwierdzenie o treści: „Oglądanie seriali pozwala mi na chwilę oderwać się od rzeczywistości”. Powyższą odpowiedź zaznaczyło ponad czterdzieści siedem procent osób badanych. Drugą najpopularniejszą odpowiedzią była „zgadzam się”, którą zaznaczyło ponad trzydzieści siedem procent respondentów.

W odniesieniu do twierdzenia: „Oglądam seriale, by nie myśleć o nieprzyjemnych sprawach, kwestiach, wydarzeniach itp.” przeważająca liczba osób badanych (około dwadzieścia dziewięć procent) odniosła się do twierdzenia zaznaczając opcję „zgadzam się”. Najpopularniejszą odpowiedzią na drugim miejscu (około dwadzieścia cztery procent) była odpowiedź „zdecydowanie się zgadzam”.

Zastosowanie dwóch twierdzeń odnoszących się do jednej badanej hipotezy odnośnie pełnienia przez seriale funkcji dystraktora w czasie trudnych wydarzeń w pandemii Covid-19 miało za zadanie zwiększenie rzetelności zastosowanego kwestionariusza.

Interpretacja wyników

Częstotliwość oglądania seriali wzrosła w czasie pandemii Covid-19 być może z powodu większej ilości czasu spędzanego w domu. Nie można wykluczyć też zjawiska zastępowania wcześniej wykonywanych aktywności takich, jak dojazdy ze szkoły/pracy/uczelni, wyjścia na siłownię, zajęcia pozalekcyjne czy

spotkania w mieście ze znajomymi aktywnością, jaką jest oglądanie seriali. Bardzo prawdopodobne, że liczba ta jest większa także z powodu licznych funkcji, które może pełnić serial w życiu codziennym współczesnego człowieka. W czasie pandemii liczba spotkań towarzyskich uległa zmianie i być może funkcja spoiwa społecznego, pełnionego przez seriale pozwoliła na zmniejszenie poczucia samotności i zapewniła spełnienie potrzeby przynależności do grupy. Oprócz badania funkcji dystraktora, kwestionariusz własny sprawdził także inne funkcje, jakie może mieć serial w czasie pandemii Covid-19. W pytaniu zamkniętym do ustosunkowania się na pięciostopniowej skali, o treści: „Oglądam seriale, bo utożsamiam się z ich bohaterem/bohaterką/bohaterami/bohaterkami”, liczba odpowiedzi „raczej się nie zgadzam” oraz „raczej się zgadzam” była identyczna. Może to wynikać z dokładności, z jaką pytanie bada zjawisko identyfikacji siebie w dziele filmowym, jednak należy zwrócić uwagę na fakt możliwych innych funkcji, które seriale realizowały w trakcie pandemii Covid-19. Co więcej, w kolejnym pytaniu: „Oglądam seriale, by poprawić sobie nastrój”, w którym także zadaniem osoby badanej było ustosunkowanie się do twierdzenia w pięciostopniowej skali, największa liczba osób badanych (około czterdzieści procent) zaznaczyła odpowiedź „zgadzam się”. Pytanie łączy się z pełnienia przez serial funkcji regulatora nastroju. Taka interpretacja pozwoliłaby lepiej zrozumieć zwiększenie częstotliwości oglądania seriali, które zostało zaobserwowane w badaniach.

Częstotliwość oglądania seriali medycznych prawdopodobnie zwiększyła się, ponieważ kwestie o tej tematyce stały się istotną częścią życia w czasie pandemii Covid-19. Dodatkowo w ostatnim pytaniu z zastosowanego kwestionariusza dotyczącego serialu, którego nie oglądało się przed pandemią, a zaczęło się oglądać w trakcie pandemii, około czternaście procent respondentów odpowiedziało, że zaczęło oglądać serial *New Amsterdam*. Potwierdza to większe zainteresowanie problematyką medyczną. Być może związane to jest ze zjawiskiem szukania potwierdzenia. Widz ogląda seriale medyczne, by utwierdzić się w przekonaniu, że lekarze są kompetentni, empatyczni, zależy im na życiu pacjentów i walczą o nich do ostatniej chwili. Może to zmniejszać odczuwalny poziom stresu związany z sytuacją ekstremalną. „Jeśli coś mi się stanie i trafię do szpitala, lekarze mi pomogą”, „Mój bliski jest tam bezpieczny, lekarze się o niego troszczą”, „Nie muszę się bać szpitala” – to tylko niektóre z możliwych twierdzeń, jakich potwierdzenia mogą szukać widzowie w serialach medycznych. Kolejnym prawdopodobnym powodem zwiększenia częstotliwości oglądania tego rodzaju seriali jest poszukiwanie bohatera czy wybawiciela w czasie pandemii. Już wcześniejsze analizy naukowe zwracały uwagę na funkcję kompensacyjną seriali medycznych (Chłosta-Zielonka 2014). Jak pisze Joanna Chłosta-Zielonka:

Zarówno szpital w Leśnej Górze, jak i Copernicus w Toruniu, kreuje rzeczywistość życzeniową: personel medyczny z oddaniem i poświęceniem zajmuje się każdym pacjentem, lekarze pojawiają się na każde wezwanie i perfekcyjnie przeprowadzają skomplikowane zabiegi medyczne, na które się zwykle czeka w długich kolejkach. Nie ma problemu z miejscem w szpitalu, pacjenci nie leżą w przepełnionych salach czy na korytarzu (Chłosta-Zielonka 2014: 26).

Badania naukowe poświęcone dokładniejszemu zbadaniu wpływu tych specyficznych seriali w kontekście pandemii światowej mogłyby dostarczyć ciekawych informacji w kontekście pełnionych funkcji.

Być może częstotliwość oglądania seriali komediowych spadła na rzecz oglądania seriali dokumentalnych. W pytaniu odnoszącym się do wybierania rodzaju seriali, którego przed pandemią Covid-19 się nie oglądało, można zaobserwować najwyższy wzrost wśród rodzajów seriali: o około pięć procent. Jest to wzrost o ponad połowę liczby odpowiedzi osób badanych w kontekście oglądanego rodzaju seriali przed pandemią. Prawdopodobnie kwestie innych ekstremalnych wydarzeń z historii ludzkości stały się dla widza interesujące i użyteczne z perspektywy nowej rzeczywistości. Być może zaczął szukać w serialach dokumentalnych wzorców zachowań w sytuacji ekstremum, ale przedstawioną hipotezę należałoby potwierdzić przeprowadzając kolejne badania naukowe. Wynik badania w kontekście hipotezy trzeciej może zastanawiać także z powodu dowiedzionej funkcji dystraktora od trudnych wydarzeń. Seriale komediowe wydają się idealnie spełniać tę rolę. Być może wpływ mają tutaj aspekty kulturowe. W Stanach Zjednoczonych wzrosła oglądalność serialu *The Office*, ale jest to *sitcom* szczególnie istotny i niejako wpisany w kulturę kraju. Niewykluczony jest wpływ kultury na wybieranie danego rodzaju seriali w czasie pandemii Covid-19.

Funkcja dystraktora wydaje się być szczególnie istotna w kontekście wydarzeń stresowych. Endler i Parker w Kwestionariuszu Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych wyróżniły trzy style radzenia sobie ze stresem, a jeden z nich, skoncentrowany na unikaniu wyróżnia angażowanie się w czynności zastępcze (Enler & Parker 1990). Serial wydaje się doskonale sprawdzać jako czynność zastępcza. Tak jak dotychczasowe programy telewizyjne, seriale na platformach streamingowych zachęcają nowymi koncepcjami, ciekawą fabułą czy różnorodnymi postaciami, pozwalając widzowi wciągnąć się w przedstawiany świat. Dodatkowo oglądanie seriali było dość popularną formą spędzania czasu wolnego już przed pandemią Covid-19. Ta codzienna czynność mogła pozwolić na poczucie rutyny oraz świata realnego i w ten sposób odwracać uwagę od niepokojących wydarzeń docierających z zewnątrz.

Możliwe błędy metodologiczne

Należy kontynuować przedstawione badania w celu zebrania kolejnych informacji w kwestii obserwowanego zjawiska. By dalsze badania były bardziej rzetelne, powinno się przebadac większą grupę osób o znacznie większym zróżnicowaniu wiekowym. Należy wziąć pod uwagę także aspekty kulturowe w przeprowadzanych badaniach. Serial niezaprzeczalnie wpisuje się w większość definicji dotyczących wytworu kultury, która nie jest czymś stałym. Przeprowadzenie wyników badań w różnych krajach dałoby bardziej realny obraz badanego zjawiska. Istotny wydaje się także do przeanalizowania sposób działania platform streamingowych i ich wpływ na dalsze wybory widza odnośnie seriali, kładąc nacisk na zakładkę „polecane”. By otrzymać bardziej rzetelne informacje warto byłoby przeprowadzić badania z rozszerzoną liczbą szczegółowych pytań, nadal mając na uwadze fakt, że osoba badana może zmęczyć się wypełnianiem zbyt długiego kwestionariusza.

Możliwe zastosowanie praktyczne

Przeprowadzone badanie naukowe pozwala na wykorzystanie wyników w praktyczny sposób, w celu poprawy jakości życia społeczeństwa. Analizując ostatnie pytanie (wielokrotnego wyboru, z opcją wpisania odpowiedzi własnej) z zastosowanego kwestionariusza własnego: „Jeśli zaczęłaś/zacząłeś oglądać serial w czasie pandemii, jaki nosi tytuł? Uwaga! Zaznacz serial tylko wtedy, gdy zaczęłaś/zacząłeś oglądać go w trakcie pandemii Covid-19, a nie przed”, można zauważyć, że najpopularniejszymi rozpoczętymi serialami były produkcje takie, jak *Gambit królowej* (około czterdzieści procent odpowiedzi osób badanych), *Ginny & Georgia* (dwadzieścia trzy procent), *Bridgertonowie* (ponad siedemnaście procent), *The Umbrella Academy* (ponad piętnaście procent) oraz *New Amsterdam* (około czternaście procent). Proponowanym zastosowaniem praktycznym, wynikającym z przeprowadzonych badań, jest nakręcenie serii krótkich filmów, nie trwających dłużej niż trzy minuty, w których obsadzeni byliby aktorzy z najpopularniejszych zaczętych seriali. Fabuła krótkometrażowego filmu bądź klipu powinna zostać osadzona w świecie, w którym toczy się akcja danego serialu. Wybrana postać, koniecznie ubrana odpowiednio do charakteru serialu, przedstawiałaby placówki, do których można udać się po pomoc psychologiczną w trakcie pandemii Covid-19, proponowałaby strony internetowe bądź numer telefonu zaufania do specjalisty. Ciekawym sposobem profilaktyki mogłoby być zaproponowanie przez graną postać technik

relaksacyjnych albo łamanie popularnych mitów związanych z pandemią Covid-19. Przedstawiona powyżej propozycja nakręcenia filmów odnosi się do tworzenia reklam społecznych. Ich zadaniem jest położenie nacisku na dany problem istotny społecznie oraz kształtowanie właściwych postaw (Herbuś 2016). Taka reklama mogłaby dotrzeć do sporej grupy odbiorców, szczególnie zwracając uwagę na fakt, że jak wynika z przeprowadzonych badań, częstotliwość oglądania seriali zwiększyła się w czasie pandemii Covid-19.

Dalsze badania pozwoliłyby na szerszy obraz zjawiska i wykorzystanie zdobytej wiedzy do profilaktyki praktycznej zaburzeń wywołanych nieleczonego stresem spowodowanych sytuacją pandemii.

Podsumowanie

Uzyskane wyniki pozwoliły odpowiedzieć na pytania dotyczące częstotliwości, rodzaju wybieranych seriali oraz ich funkcji w czasie pandemii Covid-19. Otwierają jednak pole do dyskusji na temat aspektów kulturowych, odczuwanego stresu w społeczeństwie wywołanego ekstremalnymi wydarzeniami oraz zmianą postrzegania seriali w czasach współczesnych. Wydawać by się mogło, że platformy streamingowe mogą korelować z rosnącym uzależnieniem od Internetu. Istnieje wysokie prawdopodobieństwo potwierdzenia danej korelacji, lecz nie należy mylić jej ze wskazaniem przyczyny. Co więcej, badania wykazują, że seriale mogą pełnić liczne funkcje w życiu współczesnego widza. Tym bardziej problematyczne zdaje się stereotypowe postrzeganie ich jako „telewizyjnego tasiemca”, adresowanego głównie do kobiet po trzydziestym roku życia. Ta coraz popularniejsza forma sztuki zdaje się interesującym źródłem informacji na temat funkcjonowania człowieka w aktualnej rzeczywistości. Dalsze badania z pewnością dostarczyłyby kolejnych interesujących informacji w kontekście badanego zjawiska.

Źródła cytowań

- ALHARBI, JALAL, DEBRA JACKSON, KIM USHER (2020). 'The potential for COVID-19 to contribute to compassion fatigue in critical care nurses', *Journal of Clinical Nursing*: 29, ss. 2762-2764.
- BIGAJ, MAGDALENA, MACIEJ DĘBSKI (2020), 'Subiektywny dobrostan i higiena cyfrowa w czasie edukacji zdalnej', w: *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami ich rodzicami i nauczycielami?*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, ss. 75-112.
- CHŁOSTA-ZIELONKA, JOANNA (2014), 'Od Szpitala na peryferiach do Lekarzy. Fenomen popularności seriali medycznych na podstawie analizy wypowiedzi internautów', w: *Seriale w kontekście kulturowym Gatunki, konwergencja, recepcja, Tom III*, 22-34.
- CICHOSZ, PIOTR (2021), 'Gambit Królowej od Netflixa zwiększył zainteresowanie szachami w Polsce', online: <https://highlab.pl/gambit-krolowej-szachy-polska/>, [dostęp: 07.01.2021].
- DYMECKA, JOANNA, ANNA MACHNIK-CZERWIK, JAKUB FILIPKOWSKI (2021), 'Strach przed COVID-19, percepcja ryzyka i zagrożenia a poziom stresu u polskich pielęgniarek w czasie pandemii COVID-19', *The Journal of Neurological and Neurosurgical Nursing*: 10 (1), Gdańsk: Polskie Towarzystwo Pielęgniarek Neurologicznych, ss. 3-9.
- ENDLER, NORMAN SAM, JAMES DONALD ALEXANDER PARKER (1990), *Coping Inventory for Stressful Situations (CISS): Manual*, Toronto: Multi-Health Systems, Inc.
- GAWRYCH, MAGDALENA (2021), 'Zdrowie psychiczne pracowników medycznych w czasie pandemii COVID-19 – przegląd literatury', *Psychiatria Polska*: 213, ss. 1-8.
- HELMAN, ALICJA (1991), 'Za co kochamy i dlaczego nienawidzimy seriali', *Kino*: 5.
- HERBUŚ, IWONA (2016), 'Działania reklamowe – od komercji do kampanii społecznych', *Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej Zarządzanie*: 22, ss. 93-100.
- INSTYTUT POLITYKI SENIORALNEJ SENIORHUB (2021), 'Jakość życia osób starszych w Polsce w pierwszym roku pandemii COVID-19', online: <https://seniorhub.pl/wp-content/uploads/2021/04/Raport-Jakosc-zycia-osob-starszych-w-trakcie-pandemii-covid-19.pdf>, [dostęp: 04.2021].
- MATEJA, BOGUMIŁA (2010), 'Dyskretna uwodzicielska moc seriali', *Kultura i społeczeństwo*: 2, ss. 57-72.
- ZALEWSKA, MAŁGORZATA (2014), 'Serial – wiedza – pamięć. Wpływ seriali historycznych na pamięć kulturową', w: *Seriale w kontekście kulturowym*

Historia i Polityka, Olsztyn: Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ss. 152-166.

ZIERNICKA, MONIKA (2014), 'Rola seriali telewizyjnych w kształtowaniu opinii publicznej', w: *Media w społeczeństwie informacyjnym, Tom II*, Warszawa: Wydawnictwo SGGW, ss. 33-42.